

A Namenkundliche Informationen 115. számában két angol nyelvű dolgozat olvasható; ezek egyikét SAM MERSCH jegyzi (383–420). Ez a tanulmány luxemburgi mikro-nevek alapján tesz megállapításokat a mezőgazdasági termelésről: a dülőnevek lexikális elemzése alapján következtet az állattenyésztésre, gabonafélék termesztésére, egyéb élelmiszerek előállítására. A vizsgálat elemeit számos térképpel szemlélteti, melyekről az egyes névalkotó elemek gyakorisági és földrajzi viszonyai olvashatók le.

A másik angol nyelvű tanulmány magyar vonatkozású vizsgálatokról ad számot: SZŐKE MELINDA munkája a hamis oklevelek nyelv- és névtörténeti forrásértékéről szól (421–432). Az írás alaptézise, hogy a korai hamis oklevelek helynévi szórványai több kronológiai réteghez sorolhatók, forrásértékük viszont (az oklevelek keletkezési körülményeiből, fennmaradásukból adódóan) különböző lehet. Két, Szent István korára hamisított irat szórványainak példáján mutatja be, hogy bizonyos nevek (illetve az általuk jelölt helyek) már akkor is léteztek a 11. században, ha nem szerepeltek a hamisított oklevél előzményében. Másrészt viszont egyáltalán nem biztos, hogy a hamis oklevelek azon részeiben szereplő helynévi szórványok is visszavezethetők a korábbi időszakokra, amelyeket a történettudomány vagy a diplomatika hitelesnek tekint.

JANA VALDR a cseh személynevek egy speciális csoportjáról közöl tanulmányt (433–448). A genderonomasztika kutatási területéhez tartozó vizsgálat a nemsemleges személynevek állományát és használatát elemzi. A cseh névkutatásban ebben a témában korábban még nem jelent meg publikáció, a vizsgálat tehát úttörő jellegű munkának tekinthető. VALDR az ilyen jellegű névadás funkcióit kutatva a szülők névadási motivációit veszi számba, majd kitér a nembinaritás társadalmi és jogi hátterére. Sok más nyelvvel ellentétben a csehben a családnévhasználatra is jellemző a két nem megkülönböztetése. Az ettől való eltérést jelenleg hivatalosan csak a transzszexuális névviselők számára engedélyezik, ugyanakkor néhány példát olvashatunk a tanulmányban arra, amikor a névhasználók bizonyos jogi kiskapukat kihasználva mégis elérik a gendersemleges családnevek hivatalossá tételét.

A Namenkundliche Informationen 115. számának valamennyi tanulmánya szabadon elérhető a Lipcsei Egyetem Open Journal rendszerében a www.namenkundliche-informationen.de linken.

PÓCZOS RITA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2534-6265>

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Österreichische Namenforschung 50. (2022)

Szerkesztő: MARIETTA CALDERÓN – SANDRA HERLING. Verein zur Erforschung von Sprache und Name in Österreich (VESNA) – Institut für Germanistik, Universität Wien, Wien. 271 lap

1. A VESNA képviselői a bevezetőben (7–8) bejelentik, hogy a folyóirat ezzel az 50. lapszámmal a jelenlegi formájában megszűnik, 2023-tól könyvsorozat lesz belőle Österreichische Namenforschung NF címmel.

Ezt követően az egyik szerkesztő, MARIETTA CALDERÓN röviden ismerteti a lapszám tartalmát (9–11): az osztrák alkalmazott nyelvészek két, 2018-ban, illetve 2019-ben tartott workshopján elhangzott néhány előadás írott változatát adják közre, kiegészítve még egy tanulmánnyal.

2. A neveket pragmatikai szempontból vizsgáló rész első tanulmányában CHRISTINA BEER (13–35) a *brexit* példáján keresztül azt mutatja be, hogy az eseménynevek a gyakoribb előfordulásuk mellett milyen nyelvi folyamatok (a hozzájuk fűzött magyarázó nyelvi, illetve metanyelvi elemek, továbbá a kezdeti idézőjelbe tétel elmaradása) során konvencionálizálódnak.

KEGYES ERIKA a férjezett magyar nők névviseelési szokásairól ír (37–64), különös tekintettel a *-né* asszonynevképző jelentésfejlődésére a 16. századtól napjainkig. A szerző kérdőíves vizsgálata szerint ma a fiatal házasság nők számára a *-né* képző már nem a férjtől való függőséget, hanem a házastársak összetartozását szimbolizálja, ahogyan azt a konzervatív genderdiskurzus is sugallja.

SANDRA HERLING egy általa összeállított kérdőív alapján német és francia anyanyelvű kutyatulajdonosok választotta beceneveket vizsgál (65–88). Arra a következtetésre jut, hogy nincs számottevő eltérés a kétféle nyelvű nevek bázisa és motivációja között, bár a német kutyanevek mintegy fele a személynevek közül kerül ki, míg a franciában az egyéb konkrét főnevek dominálnak.

MARIETTA CALDERÓN jegyzetekkel bőségesen ellátott írásában arra hoz példákat, hogy az operaénekesek identitásának mennyire része a személynevük, illetve annak valamilyen fokú megváltoztatása (89–108).

3. A „nevekről innovatívan” témakört INA KÜHNE írása (109–134) nyitja, amelyben George R. R. Martin *A tűz és jég dala* című fantasyciklusához tartozó regényekben és kisregényekben előforduló sárkánynevek német, francia, olasz, spanyol, katalán és portugál fordításáról esik szó. KÜHNE megállapítja, hogy a nevek nagyrészt az eredeti formájukban – legfeljebb a fonetikus átírás megkívánta módosításokkal – kerültek át a fordításokba, de előfordulnak szó szerinti fordítások, kisebb mértékben pedig egyéb megoldások is.

AMBRA OTTERBACH a díszmadárneveket vizsgálja az alapszakos diplomamunkája nyomán írt tanulmányában (135–158). Legfőbb kérdése egyfelől az, hogy a madarak esetében is felismerhető-e az egyénítés és a megszemélyesítés trendje (igen, a nevek mintegy kétharmada tulajdonnévi, elsősorban személynévi eredetű); másfelől az, hogy megfigyelhető-e a nevekben nemi megkülönböztetés (igen, ez a nevek szótagszámában, illetve helyesírásában érhető tetten).

SANDRA HERLING második írása is a kutyákhoz kapcsolódik (159–197): a német piacon elérhető kutyatápok elnevezéseit vizsgálja egyfelől a szerkezetük és a motivációjuk, másfelől egy új aspektus, az embereknek az állatokhoz való viszonya alapján.

MONIKA MESSNER a dél-tiroli éttermekben kapható ételek német, olasz és angol nyelvű, tulajdonnevet tartalmazó elnevezéseit elemzi (199–218). Megállapítja, hogy a tulajdonnévi tag legtöbbször helynév – gyakran (Dél-)Tiroli neve – vagy személynév; formailag pedig különösen sok a német nyelvjárási alak. A nevek transzparenciája nem jellemző: a megnevezések nem sokat árulnak el az ételek jellegéről, inkább a figyelem felkeltését szolgálják.

KEGYES ERIKA ismét magyar vonatkozású írással jelentkezik: a selmecebányai diákneveket vizsgálja (219–247). Az aliasnevek használata az akadémia alapításától kezdődő hagyomány, amely az intézmény feloszlása után sem szűnt meg: a soproni és a miskolci utódintézményekben ma is él, a különböző diákcsoportok összetartozását szimbolizálja.

Az utolsó tanulmányban (249–270) NADINE RENTEL arra a kérdésre keresi a választ, hogy a németországi vezeték nélküli, magánhasználatú számítógépes hálózatok elnevezéseire hogyan hatott a koronavírus-járvány, illetve az ellene hozott intézkedések sora. A vizsgált kb. 2 millió névből 293-ban talált a koronavírusra utaló elemet. Ezek közül a leggyakoribb a *Corona* volt, akár önmagában, akár más elemekkel kiegészítve.

3. A folyóiratot (és ezzel az egész sorozatot is) a szerzők affiliációjának megadása zárja (271).

KOZMA JUDIT

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8294-2178>

Budapest

Acta onomastica 64. (2023)

Főszerkesztő: PAVEL ŠTĚPÁN. Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha. 456 lap

2023-ban a cseh folyóiratnak két száma jelent meg; tartalmukat a továbbiakban rovatonként ismertetem.

1. Tanulmányok. A rovatban 7 cseh, 4 angol, 4 lengyel, 3 ukrán, 1-1 német és orosz nyelvű cikk, összesen 20 tanulmány szerepel, melyeket névfajták szerint tárgyalok.

A helynévi témájú tanulmányok között Ž. DVOŘÁKOVÁ a 2022. február 24-től tartó orosz–ukrán háborúval kapcsolatos utcanév-változtatásokat, a névszemiotikai tájkép dinamikus változását mutatja be különböző országokban. Rámutat arra, hogy az orosz invázió miatt Ukrajna tiszteletére több ország városában (pl. Prága, Vilnius, Stockholm, Reykjavík, Madrid) neveztek el, illetve át utcákat (22–44). L. KRAVCHENKO és K. PETRIV az ukrán helységnevek átnevezéséről, a 2016-ban megvalósult 889 helységnevé-változtatásról számol be (75–87). P. MÁCHA 400 morvaországi település utcanévrendszerét, az objektumok fajtáját (utca, tér, park), a névadási indítékok arányát vizsgálja statisztikai módszerek segítségével (88–103). L. OSTASH a 2022-ben Ukrajnában történő utcanév-változtatásokkal (509 név), a személy-, hely- és köznevekből keletkezett utcanevvel foglalkozik. A tiszteleti helynévadásra utalnak az orosz–ukrán háborúban elhunyt ukrán katonák után elnevezett utcák is (112–130). J. PANÁČEK az egykori csehországi Ledce település nevének történeti-etimológiai magyarázatát ismerteti (131–138). PÓCZOS RITA tanulmánya rámutat arra, hogy a 11. századi történeti forrásokból származó mintegy 50 helynév kb. felének bizonytalan etimológiájából adódóan a helynév-rekonstrukció folyamán kevésbé mutathatók ki az adott kor etnikai sajátosságai. A továbbiakban a magyar–német kétnyelvű helynévállomány, az etnikum és a névhasználat kapcsolatát vizsgálja (139–156). RÁČZ ANITA a középkori Magyarország *cseh* népnévvvel